Socialutskottets betänkande

1982/83:30

om vissa bidrag ur arbetarskyddsfonden (prop. 1982/83:100 bil. 12 delvis)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet) under avsnitt C. Arbetsmiljö (s. 118) föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att ur arbetarskyddsfonden fördela bidragsmedel till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet.

Motion

I motion 1982/83:1835 av Göte Jonsson m. fl. (m) hemställs att riksdagen måtte besluta avslå regeringens ovan upptagna hemställan.

Gällande bestämmelser m. m.

Arbetarskyddsfonden finansieras genom en arbetsgivaravgift benämnd arbetarskyddsavgift. Denna avgift uppgår till 0,155 % av summan av vad arbetsgivarna utger i löner och naturaförmåner. Enligt 4 kap. 8 § första stycket lagen (1981:691) om socialavgifter förs 16,5 % därav till staten som bidrag till kostnaderna för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet medan återstoden förs till arbetarskyddsfonden. För budgetåret 1981/82 uppgick arbetarskyddsfondens intäkter från arbetarskyddsavgifter till 346 milj. kr.

Enligt 4 kap. 8 § andra stycket lagen om socialavgifter skall fondens tillgångar utgöra bidrag till kostnader för (1) forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande arbetarskydd, (2) forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt, (3) skyddsarbete som utförs av skyddsombud som har utsetts enligt 6 kap. 2 § tredje stycket arbetsmiljölagen samt (4) utbildning av styrelserepresentanter för de anställda.

Arbetarskyddsfonden bildades 1971. Dess verksamhet reglerades ursprungligen i 4 § lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift och var då begränsad till bidrag till kostnader för forskning, utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd. Verksamheten utvidgades sedermera till att omfatta de fyra ovan angivna områdena (SFS 1973:835 och SFS 1980:320). Lagbestämmelserna därom återfinns sedan den 1 januari 1982 i lagen om socialavgifter.

Arbetarskyddsfondens medel förvaltas av en styrelse med uppgift att

genom bidrag från arbetarskyddsfonden stödja forskning, utveckling och utbildning inom fondens verksamhetsområde. Styrelsen äger även själv ta initiativ till forsknings- och utvecklingsprojekt inom detta område. Dess uppgifter, sammansättning och arbetsformer regleras i instruktionen (1971:803) för styrelsen för arbetarskyddsfonden (ändrad och omtryckt 1981:260). Enligt 6 § denna instruktion består fondens styrelse av högst elva av regeringen utsedda ledamöter, varav fyra utses efter förslag av löntagarorganisationer, tre efter förslag av arbetsgivarorganisationer samt en efter gemensamt förslag av Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Instruktionens beskrivning av verksamhetsområdet (2 och 3 §§) anknyter till den tidigare 4 § lagen om arbetarskyddsavgift (numera 4 kap. 8 § lagen om socialavgifter).

Tidigare riksdagsbehandling

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av proposition 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning utgick under budgetåret 1979/80 till de fackliga organisationerna ekonomiskt stöd med 5 milj. kr. ur arbetarskyddsfonden för forskningsinitierade verksamhet. Stödet skulle enligt propositionen kunna användas för utarbetande av forskningsprogram, kunskapsöversikter och remissarbete inom områden som rör vetenskapliga frågor etc. Ingen begränsning i fråga om ämnesval eller forskningsinriktning skulle gälla för den arbetstagarinitierade forskningen.

I 1981 års budgetproposition föreslog dåvarande arbetsmarknadsministern att stödet skulle utgå ytterligare en gång och med samma summa, 5 milj. kr. Han föreslog också att det därefter inte skulle utgå fler gånger i framtiden bl. a. med hänvisning till att verksamheten till stora delar kom att bedrivas inom områden som låg utanför fondens programområde. Han anförde vidare att det visserligen var viktigt att löntagarorganisationerna gavs möjlighet att bygga upp kompetens och kunnande i sådan omfattning att de kunde påverka, medverka och initiera forskning inom alla områden men att ett sådant ekonomiskt stöd inte borde vara permanent. Verksamheten borde enligt föredragandens mening i framtiden finansieras av organisationerna själva om de ansåg den viktig.

I betänkande SoU 1980/81:24 anslöt sig socialutskottet i allt väsentligt till övervägandena i propositionen. Utskottet accepterade därför att löntagarorganisationerna ytterligare en gång fick ett bidrag med 5 milj. kr. ur arbetarskyddsfonden för forskningsinitierande verksamhet och riksdagen beslutade i enlighet därmed. Utskottet uttalade därvid att fondens medel för framtiden borde användas för uppgifter som låg helt inom ramen för vad som utgör insatser för arbetsmiljön, medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt samt utbildning av styrelserepresentanter för de anställda.

De resurser som behövdes för arbetsmiljöinsatser och övriga uppgifter på arbetslivsområdet var enligt utskottet så omfattande att tillgängliga resurser inte gav utrymme för stöd åt verksamhet som i och för sig var värdefull men som inte låg inom ramen för fondens uppgifter. Utskottet erinrade vidare om att organisationerna även i framtiden skulle kunna söka medel för enskilda projekt hos arbetarskyddsfonden. Mot beslutet reserverade sig de socialdemokratiska ledamöterna, som ansåg att stödet till arbetstagarorganisationerna borde göras permanent.

Socialutskottet behandlade vidare under förra riksmötet i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1981/82:54 två motioner vari yrkades att medel skulle utgå till löntagarorganisationerna för det angivna ändamålet. Utskottet vidhöll därvid sin tidigare uttalade uppfattning och avstyrkte motionsyrkandena.

Utskottet

Som framgått av den tidigare framställningen har riksdagen vid två tidigare tillfällen fattat särskilda beslut om bidrag ur arbetarskyddsfonden till löntagarorganisationernas forskningsinitierande verksamhet. Under budgetåret 1979/80 utgick 5 milj. kr. och under budgetåret 1981/82 ytterligare 5 milj. kr. Medlen skulle användas för att utarbeta forskningsprogram, kunskapsöversikter och för remissarbete inom områden som rör vetenskapliga frågor etc. Medlen var avsedda att kunna användas inom vitt skilda områden och inte knutna till arbetarskyddsfondens programområden.

I årets budgetproposition föreslår arbetsmarknadsministern att regeringen skall få ett allmänt bemyndigande att ur arbetarskyddsfonden fördela bidragsmedel till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet. Regeringen föreslås få bestämma bidragets storlek. Arbetsmarknadsministern anför bl. a. att hon anser det vara av stort värde att de anställdas synpunkter och kompetens tas till vara inom forskningen. Det är därför enligt propositionen rimligt att staten också stödjer och uppmuntrar de fackliga organisationerna när de söker bredda inflytandet över forskningens inriktning och tillföra nya aspekter på forskningen som anses motiverade ur löntagarkollektivets synvinkel.

I motion 1982/83:1835 av Göte Jonsson m. fl. (m) yrkas avslag på propositionens hemställan. Motionärerna anför bl. a. att ett stöd av detta slag stämmer mindre väl överens med de riktlinjer riksdagen gett vid inrättandet av arbetarskyddsfonden. De erinrar vidare om uttalandena i 1981 års budgetproposition om att ett sådant stöd inte borde vara permanent. Om forskningsinitierande verksamhet skall ingå i organisationernas arbete bör den enligt motionärerna finansieras av organisationerna själva.

När det gäller den principiella frågan om lämpligheten av ett mera permanent stöd till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet har utskottet samma grundläggande syn som uttrycks i propo-

sitionen. Utskottet anser det sålunda vara angeläget att forskningsinitiativ i större utsträckning än hittills kommer från de breda grupper som löntagarorganisationerna representerar. Organisationerna bör därför i fortsättningen få statligt stöd för sådan verksamhet. Utskottet ställer sig sålunda i sak bakom propositionens förslag och avstyrker motion 1982/83:1835.

Ett mera permanent stöd till löntagarorganisationerna för allmän forskningsinitierande verksamhet ligger emellertid delvis utanför arbetarskyddsfondens hittillsvarande verksamhetsområde. Ett sådant stöd täcks formellt inte av 4 kap. 8 § lagen (1981:691) om socialavgifter, vari anges de olika ändamål vartill fondens tillgångar skall utgöra bidrag. Enligt utskottets mening bör därför regeringens hemställan föranleda en ändring av detta lagrum, på så sätt att kostnader för arbetstagarorganisationernas forskningsinitierande verksamhet tilläggs som en ny punkt bland de ändamål som anges för fonden.

Med stöd av sin initiativrätt föreslår utskottet att riksdagen beslutar om ändring av 4 kap. 8 § lagen om socialavgifter i enlighet härmed. Utskottets lagförslag upptas i *bilaga* till betänkandet. Vid ett bifall till detta utskottets förslag är något ytterligare bemyndigande till regeringen inte påkallat.

Det ankommer på regeringen att föranstalta om erforderliga ändringar av instruktionen (1971:803) för styrelsen för arbetarskyddsfonden.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av hemställan i propositionen (prop. 1982/83:100 bil. 12 s. 118) och med avslag på motion 1982/83:1835 antar av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter.

Stockholm den 3 maj 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Maria Lagergren (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Rosa Östh (c), Aina Westin (s) och Yvonne Sandberg-Fries (s).

Reservation

av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 3 med "När det gäller" och slutar på s. 4 med "för arbetarskyddsfonden" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionen stämmer ett permanent stöd till löntagarorganisationerna för forskningsinitierande verksamhet mindre väl med av riksdagen beslutade riktlinjer för fondens verksamhet. Enligt utskottets mening finns inte heller skäl att nu utvidga de ändamål som anges för fondens tillgångar till att även omfatta denna form av stöd. Som framgått av den tidigare redovisningen var avsikten med det tidigare stödet att ge löntagarorganisationerna möjlighet att bygga upp en egen verksamhet. Det sades klart i propositionen att det var fråga om ett temporärt stöd. Om löntagarorganisationerna vill bedriva allmän forskningsinitierande verksamhet bör denna sålunda i fortsättningen bekostas av dem själva utan bidrag från staten. Arbetarskyddsfondens medel bör reserveras för insatser inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdet. Utskottet vill vidare erinra om att löntagarorganisationerna är oförhindrade att söka bidrag från fonden för projekt som rör forskning och utveckling m. m. inom ramen för fondens verksamhetsområde. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda propositionens förslag.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1835 avslår propositionens hemställan (prop. 1982/83:100 bil. 12 s. 118).

Bilaga

Av utskottet framlagt lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 8 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
8 §	
Av influtna arbetarskyddsavgifter förs 16,5 procent till staten som bidrag till kostnader för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet.	
Återstoden av influtna arbetarskyddsavgifter förs till en fond, benämnd *arbetarskyddsfonden*, vars tillgångar skall utgöra bidrag till	
1. kostnader i övrigt för forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande arbetarskydd,	
2. kostnader för forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt,	
3. kostnader för skyddsarbete som utförs av skyddsombud som har utsetts enligt 6 kap. 2 § tredje stycket arbetsmiljölagen (1977:1160),	
4. kostnader för utbildning av styrelserepresentanter för de anställda,	
	5. kostnader för arbetstagarorganisationernas forskningsinitierande verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.